

P E T Y C J A

do wszelkich władz świeckich o zwrot „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego” do Kościoła Mariackiego w Darłowie

My, z Bożej Łaski i woli Sejmu Walnego Elekcyjnego obrani na Króla – elekta w 16 dniu lipca A.D. 2016 w Gdańsku-Oliwie, Król Polski - Najjaśniejszej Rzeczypospolitej Polaków, Lachów, Lechów, Sarmatów, Wenedów; Wielki Książę Litewski, Ruski, Kaszubski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Inflancki, Smoleński, Siewierski, Czernichowski, Śląski; Książę Lotaryngii i Barrois, etc., etc., kierujemy niniejszą Petycją do wszelkich władz świeckich o dobrowolny zwrot „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego” do Kościoła Mariackiego p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Darłowie.

I. Historia „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego”. Dlaczego jest tak ważny dla polskiego, katolickiego Pomorza?

Srebrny Ołtarz Darłowski powstał na początku XVII wieku z Fundacji Książąt Pomorskich z dynastii Gryfitów.

Panowanie Książąt Pomorskich rozciągało się od Meklemburgii po Pomorze Gdańskie i obejmowało:

- Ziemię Bardowską (od Bard, dz. Barth),
- Ziemię Dymińską (od Dymin dz. Demmin),

- Ziemię Szczecińską,
- Ziemię Wołogoską (od Wołogoszcz dz. Wołgast),
- Ziemię Stargardzką,
- Ziemię Darłowską,
- Ziemię Słupską,
- Ziemię Słupską.

Są to prastłowiańskie, a raczej Wenedyjskie Ziemie wielu plemion słowiańskich, które możemy zawrzeć w słowach Wielkie Kaszuby lub Wielka Weneda.

Losy tych Ziem związane są ściśle z powstaniem chrześcijaństwa na Ziemi Korony Polskiej i z misją św. Ottona z Bambergu (1060-1139) w celu ich chrystianizacji, co też się powiodło.

Rozbicie dzielnicowe czasów Bolesława Krzywoustego spowodowało, również na Pomorzu, wyodrębnienie się wielu księstw, a następnie rozpoczęcie procesu zjednoczeniowego w ramach dynastii Gryfitów, skoligaconych poprzez Annę Jagiellonkę żonę Bogusława X z Dynastią Jagiellonów, a wcześniej poprzez mariaż Anastazji Mieszkówny z Bogusławem I z Dynastią Piastów, zakończonego panowaniem na Pomorzu księcia Eryka Pomorskiego (1382-1459), jednoczesnego Króla Danii, Szwecji, Norwegii, Wenedów oraz Gotów, który jest jakby odpowiednikiem Władysława Łokietka dla Polski centralnej.

Warto w tym miejscu podkreślić projekt Eryka Pomorskiego tzw. „Unii Kalmarskiej” z 1397 roku jednoczącego królestwa (wówczas trzy) i księstwa pod wspólnym berłem jednego Króla, z opcją prowadzenia wspólnej polityki zagranicznej, w tym wspólnego prowadzenia wojen, ale z zachowaniem niezależności polityki wewnętrznej dla każdego królestwa i księstwa oddzielnie. Niestety Władysław Jagiełło nie był zainteresowany tym sojuszem, mimo, że był on wymierzony wprost w Krzyżaków, zagrażającym Pomorzu.

W roku 1606 Księciem Pomorskim zostaje Filip II – wielki mecenas sztuki; człowiek – twórca współczesnych muzeów. Mawiał: *„Dla mnie największą przyjemnością jest czytanie dobrych ksiąg, zbieranie dzieł wybitnych mistrzów. Z nich uczę się jak siebie uszlachetniać, by tym samym lepiej służyć poddanym”*. W swoich siedzibach tworzył tzw. „gabinety sztuki” – kunstkamery, załączki przyszłych muzeów. Szczególnym zainteresowaniem księcia cieszyły się srebrne i złote medale oraz monety, a także wyroby złotnicze i ze srebra.

To na jego zlecenie powstała m.in. wielka Mapa Księstwa Pomorskiego Elhardusa Lubinusa (wydana w 1818 roku), Kabinet Pomorski (1610-1617) oraz wspaniałe dzieło sztuki sakralnej „Srebrny Ołtarz” (Darłowski).

„Srebrny Ołtarz (Darłowski)” powstawał w latach 1606 – 1639 z fundacji Książąt Pomorskich: Filipa II oraz Bogusława XIV i jego żony Elżbiety w

pierwotnym celu umieszczenia go na Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie.

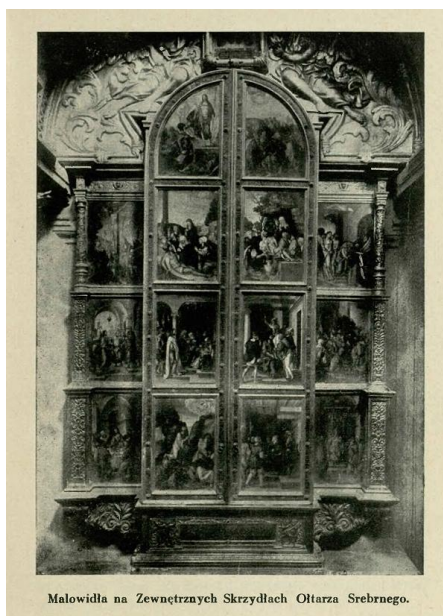
Bogusław za życia Filipa II rezydował w Darłowie i tam też w 1615 roku ożenił się z Elżbietą z Sondenburga, której w kontrakcie ślubnym zapisał w dożywocie Zamek i Domenę Darłowską. Tam też wdowa po Bogusławie XIV Elżbieta dokończyła budowę zamkowej kaplicy w roku 1639 i tam też został zamontowany ledwo, co ukończony „Srebrny Ołtarz”, biorąc zwyczajową nazwę odmiejscową „Darłowski”.

II. Geneza powstania „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego”.

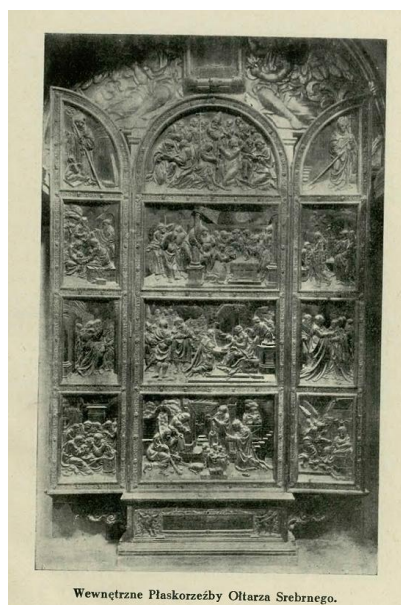
Nie ulega wątpliwości, że inspiracją „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego” mógł być srebrny ołtarz Króla Polski Zygmunta I z 1538 roku znajdujący się w Kaplicy Zygmuntowskiej na Wawelu.

Po pierwsze, oba są tryptykami, po drugie mają podobne rozmiary, po trzecie mają podobne zamykania i treść, tak srebrnych reliefów (sceny pasyjne), jak malowideł na drzwiach.

Najważniejsze są jednak podobieństwa motywów fundacji obu tych ołtarzy.

Malowidła na Zewnętrznych Skrzydłach Ołtarza Srebrnego.

Wewnętrzne Płaskorzeźby Ołtarza Srebrnego.

Srebrny Ołtarz Zygmunta I na Wawelu
(od lewej: drzwi, od prawej: srebrne reliefy)

W 1517 roku wybucha w zachodniej Europie reformacja zainicjowana przez Marcina Lutra.

W odpowiedzi na ten ruch papież zwołuje Sobór Trydencki (1545-1563), a Sejm Walny obradujący w Parczewie (1564) zatwierdza jego postanowienia.

Zygmunt I poprzez srebrny ołtarz, wykonany w 1538 roku, a konkretnie poprzez napis umieszczony na ołtarzu, uprzedzająco jasno wyraża się, za jaką wiarą się opowiada:

„Bogu Najlepszem, Najwyższemu, Matce Bożej Dziewicy i Św. Zygmuntovi Zygmunt Pierwszy, Król Polski, wielki Książę Litewski itd. Przez Swą Względem nich Pobożność i Religijność Zbudował Roku 1538-go Królestwa 32-go”.

Nie ulega wątpliwości, że była to potężna manifestacja religijna naszego Króla podczas szalejącej w Europie i Polsce reformacji.

Nie wiemy jak oddziaływał ołtarz na wiernych i poddanych, ale po dziś dzień nie mamy wątpliwości, że przy pomocy tego ołtarza, Zygmunt I opowiedział się stanowczo za wiarą katolicką.

Budowa obu ołtarzy koncepcyjnie jest tożsama i w swym wyrazie wyraźnie antyprotestancka, co szczególnie zadziwia w przypadku „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego” powstającego w sytuacji panowania na Pomorzu protestantyzmu i będąc ufundowany przez książąt oficjalnie protestantów.

Srebrny Ołtarz Darłowski z odłączonymi drzwiami

Warto jednak przez chwile prześledzić jak przyjął się protestantyzm na Pomorzu za czasów książąt Pomorskich.

Wszystko zaczęło się od Sejmu Trzebiatowskiego z 1534 roku. Otóż Sejm ten zwołany został przez książąt pomorskich w celu ewentualnej konwersji i przyjęcia protestantyzmu jako religii państwowej.

„Stany pomorskie, w których obradach większość stanowili duchowni i szlachta nie zgodzili się na przyjęcie protestantyzmu i negatywnie wypowiedzieli się na temat wszelkich zmian. Książęta jednak nie posłuchali obradujących i korzystając ze swoich przywilejów ogłosili publicznie swoją konwersję i utworzenie kościoła państwowego. Przyjęcie reformacji przez władców oznaczało natychmiastowe podporządkowanie się dla tej decyzji przez wszystkich sejmujących.

Sejm Trzebiatowski zapoczątkował na Pomorzu Zachodnim reformację według ordynacji kościelnej napisanej w 1535 roku przez doktora teologii, luteranina i byłego norbertanina z Trzebiatowa, Jana Bugenhagena.

W wyniku jej postanowień przeprowadzono sekularyzację dóbr kościelnych w księstwach pomorskich, wprowadzono liturgię protestancką, utworzono konsystorz i urząd superintendenta, zlikwidowano dominium biskupie, które stało się własnością książąt. Stworzono kościół państwowy o nazwie Pomorski Kościół Ewangelicki (niem. Pommersche Evangelische Kirche), którego biskupami w latach 1557-1637 byli przedstawiciele dynastii Gryfitów". Wikipedia

Jak widać protestantyzm nie cieszył się poparciem pomorskiego stanu szlacheckiego i zapewne miejscowej ludności. Czy więc kolejni książęta Pomorscy mogli czuć sympatie do katolicyzmu?

Wydaje się, że taką sympatię (przekonania) mógł mieć Filip II, a na pewno miał Bogusław XIV, co wprost wynika z jego imienia i jego 13 przodków Bogusławów, w większości katolików.

Ważnym motywem łączącym oba ołtarze jest postać Marii i Św. Elżbiety, a wiadomo jest, że tak kult maryjny jak i kult świętych jest w protestantyzmie niepraktykowany.

Dodatkowo na jednym ze srebrnych reliefów „Chrystus w Ogrójcu” Jezus przedstawiony jest w pozycji klęczącej, co w protestantyzmie było nie do pomyślenia, jako, że protestanci stronią od klękania.

Tak, więc „Srebrny Ołtarz Darłowski” zawierał malowane sceny katolickie przedstawiające postaci Maryi i Św. Elżbiety, a po otwarciu na zewnętrznych stronach drzwi przedstawiał te same osoby plus antyprotestanckie srebrne reliefy.

Dodatkowo manifestacja wiary katolickiej u Filipa II i Bogusława XIV przejawia się w samym fakcie fundacji ołtarza w czasach, gdy ołtarze nie były w modzie, a w kościołach protestanckich wierni byli i są zwrócenii do ambony, a nie do ołtarza.

Ołtarz w kościołach protestanckich jest elementem dodatkowym, a nie głównym, tym samym budowa drogiego i kunsztownego ołtarza była zapewne przejawem katolicyzmu, a nie protestantyzmu.

Dodatkowo wdowa po Bugusławie XIV Elżbieta nadała patronat kaplicy zamkowej w Darłowie św. Elżbiety, co wyraźnie świadczy o jej charakterze katolickim, a nie protestanckim. Logiczne, więc, że do katolickiego ołtarza została dopasowana budowa i wykończenie ołtarza oraz nazwa kaplicy zamkowej.

Za interpretacją „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego” jako manifestu katolicyzmu na Ziemi Pomorskiej, a konkretnie na Ziemi Darłowskiej, gdzie jest pochowany największy z Książąt Pomorskich wspomniany wyżej Eryk Pomorski (imię chrzcielne Bogusław) przemawiają dalsze losy tegoż ołtarza.

I tak w roku 1806 Srebrny Ołtarz Darłowski ze skrzydłami zostaje przeniesiony do pochodzącego z XIV wieku katolickiego Kościoła Mariackiego w Darłowie.

W 1853 roku od ołtarza oddzielono skrzydła, zostawiając nastawę w ołtarzu głównym. Stricte katolickie skrzydła umieszczono w tzw. bibliotece, a następnie przeniesiono je do muzeum zamkowego w Darłowie (Kreisheimatmuseum). Tak, więc częściowo ołtarz w latach 20-tych został przez pruskiego zaborcę sekularyzowany nie pełniąc roli sakralnej, a muzealną (świecką).

W 1897 roku po przebudowie kościoła Mariackiego w Darłowie ołtarz główny uzyskał inny kształt, a Srebrny Ołtarz znalazł się na bocznej, południowej ścianie prezbiterium i umieszczony w stalowej obudowie.

U schyłku II wojny światowej Srebrny Ołtarz został przeznaczony do ewakuacji z Darłowa i znalazł się w 27 skrzyniach w sejfie bankowym w Sławnie. W kościele zachowała się tylko hebanowa nastawa. Większość z 27 skrzyń po wtargnięciu wojsk sowieckich zaginęła. Tylko część z nich udało się odnaleźć.

Obecnie 14 z 27 reliefów i nastawa hebanowa znajdują się w Muzeum Pomorza w Słupsku. Prawo własności do nastawy rości sobie to Muzeum (sic!), a reliefy są w depozycie Muzeum Narodowego w Warszawie.

III. Czego dotyczy Petycja?

Niniejsza Petycja dotyczy zwrotu „Srebrnego Ołtarza Darłowskiego” do Darłowa, a konkretnie do Kościoła Mariackiego, czego zapewne życzyli sobie pierwotni fundatorzy - ukryci katolicy – Filip II i Bogusław XIV, a na pewno ostatni osobowy spadkobierca tj. Elżbieta z Sendenburga – żona Bogusława XIV.

Ponieważ Dynastia Gryfitów wygasła na Bogusławie XIV i Elżbiecie z Sendenburga, to prawem zwyczajowym dobra ich przypadły na rzecz królewskiego Miasta Darłowa.

Mieszkańcy Darłowa chcą by ołtarz jako wyrób sakralny znalazł się w z powrotem w kościele katolickim i stał się przedmiotem kultu religijnego, a nie był dalej sekularyzowany poprzez świecki areszt muzealny. Świadczy o tym założone w 2016 roku Stowarzyszenie pn. „Srebrny Ołtarz Darłowski”, którego celem jest restytucja ołtarza na rzecz kościoła Mariackiego w Darłowie oraz uzupełnienie poprzez repliki brakujących elementów.

Oczywistą rzeczą jest, że tak cenny zabytek musi znajdować się w odpowiednich warunkach i być odpowiednio zabezpieczony i ochraniający.

Z tego, co wiemy franciszkanie darłowscy wyrażają zgodę na poniesienie niezbędnych poczynąń w tym zakresie, aby z jednej strony ołtarz w pełnej

krasie był udostępniony wiernym i zwiedzającym kościół, a z drugiej strony odpowiednio przechowywany, zabezpieczony i konserwowany i aby był pod stałą ochroną konserwatora zabytków.

IV. Zakończenie.

Sejm Walny Królestwa Polskiego, który odbył się w dniach 18-22 marca 2016 roku w Darłowie podjął Uchwałę obligującą Marszałka Wielkiego Koronnego do napisania Petycji w tej sprawie. W międzyczasie z Marszałka Wielkiego Koronnego zostaliśmy obrani 16 lipca A.D. 2016 na Króla – elekta.

Wypełniając, więc swój obowiązek wobec Sejmu Walnego napisaliśmy niniejszą Petycję, ale popartą już naszą powagą Majestatu Królewskiego.

„Srebrny Ołtarz Darłowski” wraz ze Srebrnym Ołtarzem na Jasnej Górze i Srebrnym Ołtarzem na Wawelu są bezcennymi zabytkami, ale też bezcennymi przedmiotami kultu. Wydaje się, że kopia obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej znajdująca się obecnie w darłowskim kościele Mariackim, na podobieństwo Jasnej Góry może mieć odpowiednią oprawę, a nawet może być zastąpiona przez miejscowy wizerunek madonny, przed którą będzie sprawowany kult Matki Boskiej Darłowskiej umacniający katolicyzm na Ziemi Pomorskiej.

Oczywiście podejmując decyzję o zwrocie można jednocześnie wyasygnować środki publiczne na uzupełnienie brakujących elementów ołtarza, tak by jego powrót do kościoła Mariackiego w Darłowie odbył się w całej okazałości.

Dano w Myszkowie, na Ziemi Korony Polskiej, dnia 22 listopada A.D. 2016.

W pierwszym roku naszego panowania.

Wojciech Edward Rex Poloniae

